

Högerns andra självvrannsakan

Den andra omgången av högerns självvrannsakan — den första ägde rum omedelbart efter valen — tycks nu vara avslutad. I ett antal artiklar i Svensk Tidskrift, Svenska Dagbladet och Medborgaren har orsakerna till valnederlaget och möjligheterna att ta revansch diskuterats. Slutakten av självprövningen har i stort sett blivit den i dylika sammanhang vanliga: vi är för goda för denna världen, men våra motståndare för dåliga för den nästa. Det är just högerns förtjänster som i en ond tid och inför en föga upplyst opinion kommit partiet att krympa samman.

Särskilt påtagligt och tillika

tanklöst framträder denna uppfattning hos högerns förre ledare, professor Bagge, och i det ledande högerorganets egna uttalanden. Hr Bagge talar om en amerikanisering av det svenska partilivet — synpunkten visar sig blott vara en ny metod att angripa det framgångsrika folkpartiet. Med amerikanisering avses nämligen i första rummet en tendens att förena aktiv propaganda med oklarhet om vad man propagerar för, och denna tendens säges utmärka folkpartiet. Högern har däremot genom sitt arbete för den "kärva linjen" visat politiskt mod, men stött många genom att öppet förkunnat obehagliga sanningar. På alldeles samma sätt resonerar Svenska Dagbladet. Högern är fördomsfri, saklig och realistisk, den har "moraliskt mod att säga nej till förslag som lockar med lättköpta fördelar" — just därför har det gått galet.

Det är kostligt att — för vilken gång i ordningen? — höra dessa ord av sårad och sorgsen egenrättfärdighet. Det är sant att 1948 års val hörde till de många demokratiska val, både i Sverige och utlandet, då det mera är allmänna attityder än fixerade programpunkter som skiljer partierna. Men högern intog sannerligen inte någon särställning. Själva det slagord med vilket man gick till strid — Högern — frihetspartiet — var både med hänsyn till partiets förflutna och dess avsikter det suddigaste inslaget i valkampanjen. Och den till leda omtalade "kärva linjen" — den bestod ju bara i prat om både kärvhet och linjer utan att något sakprogram presenterades. Folkpartiets stora framgång be-

rodde säkerligen på många ting, däribland på att partiets ledande man, vilket många av hans motståndare tyst och någon gång även öppet erkänner, i fråga om kunnighet, intellektuell snabbhet och debattförmåga står i en klass för sig bland borgerliga politiker. Men den grundläggande förutsättningen för framgången var utan tvivel att partiet med yttersta energi bekämpade socialisering och regleringar samtidigt som dess sociala reformvilja framhävdades och i praktiken kommit till klart uttryck.

Till de representativa högermännens blandning av utfall mot folkpartiet och självberöm knytes en rad ordlekar, som bör noteras som muntrande inslag i debatten. Hr Bagge talar om att högerns kärvhet "stärkt dess ställning för framtiden" och om "den ökade brist på förtroende för folkpartiet som amerikaniseringen medfört". Ja, det är en oskyldig metafysik, som gärna bör få skänka lycka åt de besegrade; att man förlorar väljare är egentligen, ur djupare synpunkt, stärkande och att man vinner valmännen tyder på bristande förtroende. På samma sätt sjunger Svenska Dagbladet, ehuru falskheten i föredraget här är mera påfallande. Ett litet kärvt högerparti "vinner i längden mera respekt och inflytande" än ett stort parti "som söker dölja inre osäkerhet och splittning". Högern är alltså i själva verket att lyckönska till nederlaget; genom att gå tillbaka från 39 till 22 mandat får högern större "respekt och inflytande".

Det är uppfriskande att från dessa tankelekar vända sig till de inlägg som gjorts av ett antal självständiga högermän utanför yrkespolitikernas krets. Här finner man helt andra analyser och förklaringar. Framför allt påpekas att högerns inställning är oklar, att debatten inom partiet är bristfällig och likriktad. Vidare företes skilda ståndpunkter, som eljest aldrig får komma fram. Professor Ahn-

lund begär klarare linjer på vissa inrikespolitiska områden och "en friare debatt inom högerlägret än vad som nu i allmänhet är fallet när det gäller neutralitetslinjens fullföljande eller icke". Professor Gunnar Heckscher — den frispråkigaste deltagaren i debatten — framhåller att all inre kritik tiges ihjäl inom högerpressen (detta blev för övrigt fallet även med denna hans artikel). "1946 års program har med framgång tigits ihjäl av de högermän som ogillade det, för att sedan plockas fram som syndabock efter 1948 års valnederlag." En del högermän anser att "högern aldrig bort gå med i det sociala reformarbetet", andra vill ha en mera aktiv politik på detta område. "Det finns också andra frågor — t. ex. utrikespolitiken — där man behöver klarare signaler än, de som nu ges." "Kort sagt: högern behöver ett program. Högern behöver också flera personligheter."

Vilken karaktäristik som är den riktiga, professor Bagges och Svenska Dagbladets eller professor Heckschers, behöver man inte tvivla på. Men det är inte den verkliga självvrannsakans män som dominerat meningsutbytet — utan den omedvetna parodins.